

POLIITTINEN SELONTEKO

CIVEX: Monimuotoisen ikääntyvän väestön
yhteiskunnallinen osallistuminen: piirteitä,
kokemuksia ja poliittisia vaikutuksia

Laatinut

CIVEX-ryhmä

Marraskuu 2024

CIVEX

SOCIETY & AGEING
RESEARCH LAB

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

UPPSALA
UNIVERSITET

Tämä asiakirja on yhteenveto CIVEX-hankkeen (www.civex.eu) keskeisestä poliittisesta sanomasta, joka on jaoteltu **neljään pääalueeseen**: yhteiskunnallisen osallistumisen monimuotoisuuden tunnistamiseen, kontekstuaalisten vaikutusten havainnoimiseen, elämänculun huomioimiseen sekä ikääntyneiden moninaisuuden sisäistämiseen.

Yhteenvedossa painotetaan **neljää keskeistä suositusta** yhteiskunnallisen osallistumisen edistämiseksi moninaisen ikääntyneen väestön keskuudessa:

1. **Yhteiskunnallisen osallistumisen moniulotteisuuden tunnistaminen:** Laajennetaan yhteiskunnallisen osallistumisen määritelmää siten, että se kattaa läheisille tarjotun epävirallisen avun, yhdistystoiminnan sekä digitaaliset osallistumisen muodot. Mahdollisuuksien tulisi olla linjassa henkilökohtaisten motiivien kanssa jatkuvan osallistumisen edistämiseksi.
2. **Saavutettavuuden ja oikeudenmukaisuuden lisääminen:** Toteutetaan ikäystävällisiä ja digitaalisesti osallistavia ohjelmia sekä edistetään hyvien käytäntöjen toteutumista eri alueilla osallistumisasteiden erojen vähentämiseksi.
3. **Elämänculun huomioivan näkökulman omaksuminen:** Laaditaan joustavia poliittisia käytäntöjä huomioiden, miten elämäncokemukset, siirtymät ja elinaikana koetut eriarvoisuudet vaikuttavat yhteiskunnallisen osallistumisen kehityspolkuihin ajan saatossa.
4. **Ikääntyneen väestön moninaisuuden sisäistäminen:** Tunnistetaan syrjäytyneiden ryhmien kohtaamia erityisiä esteitä samalla, kun tunnustetaan erilaisia tapoja ymmärtää yhteiskunnallista osallistumista käsitteenä.

Nämä suositukset pyrkivät luomaan kaikille ikääntyneille osallistavia ja oikeudenmukaisia väyliä aktiiviseen osallistumiseen yhteisöissään, rakentaen linjauksia ja käytäntöjä, jotka heijastavat heidän erilaisia osallistumistapojaan ja tarpeitaan.

Yhteiskunnallisen osallistumisen moniulotteisuus

Yhteiskunnallinen osallistuminen on moniulotteinen käsite, joka kattaa useiden eri aktiviteettien kirjon, kuten:

- Muille ihmisille tarjottu epävirallinen apu
- Jäsenyys yhdistyksissä
- Virallinen vapaaehtoistyö
- Poliittinen osallistuminen
- Digitaalinen osallistuminen

Nämä aktiviteetit korostavat yhteiskunnallisen osallistumisen moninaisuutta. Jokainen näistä aktiviteeteista peilaa eri tapoja, joilla ihmiset voivat osallistua heidän yhteisöihinsä ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Moninaisten yhteiskunnallisten panosten tunnistaminen: Poliitiikan tulee hyväksyä kaikki yhteiskunnallisen osallistumisen muodot aina epävirallisesta avusta poliittiseen aktivismiin, varmistaen aktiviteettien yhteensopivuuden henkilökohtaisten intressien kanssa. Kannustamme näin ollen lähestymään yhteiskunnallista osallistumista edistävää päätöksentekoa moniulotteisesta näkökulmasta, jossa huomioidaan erilaiset osallistumisen muodot ja mahdollistetaan yksilöiden yhteys heidän merkitykselliseksi kokemiin aiheisiin ja aktiviteetteihin.

Osallistumisen esteiden vähentäminen: Osallistuminen yhteiskunnallisiin aktiviteetteihin, kuten muiden ihmisten avustamiseen (esimerkiksi omaishoitajuuden muodossa) vaatii aikaa ja energiaa. Tämä saattaa rajoittaa osallistumista muihin yhteiskunnallisiin aktiviteetteihin. Poliittisen päätöksenteon on näin ollen tarjottava kohdennettua tukea, kuten omaishoitajien tukipalveluita sekä joustavia aikatauluja vapaaehtoisille ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuville.

Yhteiskunnallisen osallistumisen mittareiden päivittäminen: Merkittävä yhteiskunnalliseen osallistumiseen liittyvä haaste on oikeanlainen tapa mitata sitä, mikä on olennaista ymmärtääksemme, miten osallistumista voidaan ylläpitää läpi elämän. Perinteisillä mittareilla on taipumuksena painottaa virallista osallistumista (kuten äänestämistä vaaleissa ja vapaaehtoistyötä), jolloin epäviralliset osallistumisen muodot saattavat jäädä huomiotta. Saavuttaaksemme kokonaisvaltaisemman ymmärryksen yhteiskunnallisesta osallistumisesta hyötyisimme nykyisten viitekehysten päivittämisestä kattamaan epäviralliset, poliittiset ja digitaaliset osallistumisen muodot. Tällaiset toiminnot jäivät usein huomiotta, mutta ovat keskeisessä roolissa ikääntyneen väestön yhteiskunnallisessa toiminnassa.

CIVEX**SOCIETY & AGEING
RESEARCH LAB****UNIVERSITAT DE
BARCELONA**UPPSALA
UNIVERSITET

Osallistumisen kontekstuaaliset vaikutukset

Yhteiskunnallista osallistumista myöhemmällä iällä muovaavat yksilölliset ominaisuudet (kuten koulutus tai motiivit), yhteisön ominaisuudet sekä laajemmat yhteiskunnalliset järjestelmät, kuten hyvinvointivaltio ja tehdyt poliittiset päätökset. Osallistumisluvut vaihtelevat Euroopan maiden välillä, joista pohjoiset sekä läntiset maat ovat johtoasemissa. Tällaiset eroavaisuudet korostavat tarvetta jakaa hyviä käytäntöjä alueiden välillä. Kansallisen politiikan tarjotessa perustan, on myös paikallisilla järjestöillä ja yhteisöillä keskeinen rooli helposti saavutettavien mahdollisuuksien luomisessa.

Saavutettavuuden lisääminen: Tämä sisältää sellaisten ikäystävällisten ohjelmien toimeenpanon, joilla pyritään edistämään ikääntyneiden osallistumista yhteiskunnallisiin aktiviteetteihin (kuten vapaaehtoistyöhön tai yhdistystoimintaan) sekä varmistamaan fyysisesti saavutettavat osallistumiskanavat. Digitaalisten vaihtoehtojen merkitys kasvaa, etenkin niiden henkilöiden kohdalla, joilla on liikkuvuuteen liittyviä haasteita tai jotka asuvat syrjäseuduilla. Ihmiset toteuttavat yhteiskunnallista osallistumistaan myös digitaalisesti, mikä tarkoittaa, että näiden toimintojen tulisi olla kaikkien saavutettavissa. Toimenpiteitä, jotka edistävät ikääntyneiden digitaalisia taitoja, voidaan kehittää osallisuuden lisäämiseksi.

Euroopan laajuinen hyvien käytäntöjen jakaminen: Maiden välistä hyvien käytäntöjen jakamista tulee korostaa yhteiskunnallisten aktiviteettien tasa-arvoisen saatavuuden turvaamiseksi ikääntyneiden keskuudessa. Osallistumisasteiden ollessa korkeammat Pohjois- ja Länsi-Euroopassa (erityisesti vapaaehtoistyössä, yhdistystoiminnassa ja poliittisessa osallistumisessa), tulisi työtä tehdä yhteiskunnallisen osallistumisen tukemiseksi ja kehittämiseksi alueilla, joilla osallistumisluvut ovat alhaisempia. Tämä voidaan toteuttaa räätälöimällä erilaiset ohjelmat paikallisiin konteksteihin sopiviksi sekä vahvistamalla paikallisille järjestöille tarjottua tukea ja yhteistyötä, jonka avulla toimivat käytännöt voidaan mukauttaa Euroopan erilaisille yhteiskunnallisille, kulttuurisille ja taloudellisille ympäristöille sopiviksi.

Aiempien elämäntokemusten vaikutus osallistumiseen myöhemmällä iällä

Ikääntyneiden yhteiskunnallisen osallistumisen edistämiseksi on tärkeää, että tiedostamme, miten aiemmat elämäntokemukset ovat muovanneet osallistumista tähän päivään asti. Tutkimalla ihmisten elämäntokumukset ymmärrämme paremmin muutoksia ja eri tilanteisiin mukautumisista elämän varrella. Samalla opimme näkemään erilaiset

CIVEX**SOCIETY & AGEING
RESEARCH LAB****UNIVERSITAT DE
BARCELONA****UPPSALA
UNIVERSITET**

tapahtumat ja vaiheet elämän aikana merkityksellisinä kokemuksina, jotka ovat saattaneet muovata yhteiskunnallista osallistumista aina tähän päivään asti.

Elämänkulkua käsittelevien näkökulmien integroiminen: Poliittisessa päätöksenteossa tulisi huomioida, kuinka yhteiskunnallinen osallistuminen kehittyy ajan myötä historian ja yksilön elämänkulun vaikutuksesta. Elämien aikana koetut kehityskulut eivät ole universaaleja, vaan voivat muodostua eri tavoilla riippuen siitä, milloin ja missä henkilö on elänyt. Tämänhetkiset kyselytutkimukset eivät sisällä mittareita, joiden avulla voitaisiin tunnistaa ja ymmärtää erilaisia polkuja ja muutoksia yhteiskunnallisessa osallistumisessa elämänkulun aikana. Tämä vaikeuttaa asian suhteuttamista muihin mikro-, meso- tai makrotason muuttujiin. Siltojen rakentaminen yhteiskunnalliseen osallistumiseen eri elämänvaiheissa keskittyvien tutkijoiden välille voisi auttaa kehittämään kokonaisvaltaisempia näkemyksiä osallistumisen dynamiikasta elämänkulun aikana.

Vaihtelevien puitteiden tiedostaminen: Kontekstuaalisilla tekijöillä sekä eri elämänvaiheilla on merkitystä. Kontekstuaaliset tekijät, jotka voivat liittyä ihmisen sosiaaliin, taloudellisiin, poliittisiin tai ympäristötekijöihin, vaikuttavat ja vaihtelevat koko elämän ajan. Niin sanottu 'paikan elämänkulku', eli paikkakohtaiset ajalliset muutokset, muovautuu myös ekologisissa järjestelmissä ajan myötä. Ihmiset sopeutuvat näihin muutoksiin ja siirtymiin eri tavoin, mikä puolestaan vaikuttaa heidän suhtautumiseensa yhteiskunnalliseen osallistumiseen nyt ja tulevaisuudessa. Joustavuus yhteiskunnallisissa aktiviteeteissa on näin ollen olennaista, jotta voidaan huomioida tarpeet, joita ikääntyneillä ihmisillä on kertynyt aikaisemmista elämäkokemuksista.

Ajan myötä kasaantuneiden epätasa-arvojen huomioiminen: Erilaiset polut elämänkulun aikana ovat usein kytköksissä sosiaaliin epätasa-arvoihin, ja niiden vaikutukset vaihtelevat sukupuolen, etnisen identiteetin, koulutustason ja muiden tekijöiden mukaan. Elämän aikana koetut tapahtumat, kuten maahanmuutto, muutokset siviilisäädössä sekä erilaiset työllisyyteen liittyvät muutokset voivat kasaantua ajan myötä, vaikuttaen ihmisten mahdollisuuksiin osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Paikallisille toimijoille tulisi tarjota riittävät resurssit tällaisten epätasa-arvojen tunnistamiseen ja niiden kumulatiivisten vaikutusten käsittelemiseen, mahdollistaen näin yhteiskunnallista osallistumista. Poliittisissa toimenpiteissä tulisi priorisoida rekrytointistrategioita, jotka tunnustavat kohderyhmän elinikäiset ja vaihtelevat tarpeet sekä niiden monimuotoisuuden.

CIVEX

SOCIETY & AGEING
RESEARCH LAB

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

UPPSALA
UNIVERSITET

Ikääntyneiden moninaisuus

CIVEX keskittyy sellaisiin ikääntyneiden henkilöiden ryhmiin, joiden kokemuksia yhteiskunnallisesta osallistumisesta on harvoin tutkittu. Tämän painopisteen myötä hanke osoittaa tarpeen inklusiiviselle politiikalle, jossa tulisi huomioida eri ikääntyneiden ryhmien äänet ja erilaiset tavat osallistua yhteiskuntaan.

Syrjäytettyjen äänten sisällyttäminen: CIVEX osoittaa, kuinka Euroopan ulkopuolelta lähtöisin olevat maahanmuuttajataustaiset ikääntyneet kuvailevat yhteiskunnallista osallistumistaan eri tavoin. Yhteiskunnallista osallistumista koskevan päätöksenteon kehittämisessä tulisi ottaa käyttöön laaja näkökulma. Hanke kannustaa näin ollen huomioimaan, että ikääntyneiden henkilöiden ymmärrys siitä, mitä yhteiskunnallinen osallistuminen merkitsee, voi vaihdella. Ikääntyneet henkilöt voivat esimerkiksi haluta osallistua aktiivisesti yhteiskuntaan, osallistua omaksumalla ekologisen ajattelutavan tai yksinkertaisesti pysyä ajan tasalla ympärillä tapahtuvista asioista ja kokea tämän osaksi osallistumistaan. Laajentamalla näkemyksiä yhteiskunnallisesta osallistumisesta voidaan sekä politiikan että käytännön keinoin torjua rajoittuneita käsityksiä, joiden vaarana on tehdä ikääntyneiden henkilöiden toiminnot näkymättömiksi. Lisäksi tämä lisäisi ymmärrystä siitä, miten ikääntyneet voivat kokea yhteiskunnallisen osallistumisen merkitykselliseksi monista eri syistä.

Yksilöllisten ja ryhmäkohtaisten tarpeiden tasapainottaminen: CIVEX osoittaa, kuinka ikääntyneillä henkilöillä on paljon yhteistä sen suhteen, mikä edistää ja estää osallistumista elämänsä aikana. Poliittisissa toimenpiteissä voitaisiin kuitenkin hyötyä myös erilaisten ryhmäkohtaisten tekijöiden huomioimisesta, jotka voivat vaikuttaa osallistumismahdollisuuksiin. CIVEX kannustaakin siten tasapainoilevan politiikan luomiseen. Tämä tarkoittaa ikääntyneiden ymmärtämistä monimuotoisena ryhmänä, jolla on yksilöllisiä ja vaihtelevia tarpeita, toiveita ja käsityksiä yhteiskunnallisesta osallistumisesta. Samalla kuitenkin tiedostetaan, että tietyt ikääntyneiden ryhmät ovat alttiimpia kohtaamaan erityyppisiä esteitä yhteiskunnallisen osallistumisensa toteuttamisessa.

Swedish Research Council for
Health, Working Life and Welfare

SOCIETY & AGEING
RESEARCH LAB

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

UPPSALA
UNIVERSITET

Proyecto PC2020-11781 financiado por:

